

Regula honestatis moralis seu tractatus theologicus tripartitus de regula moraliter agendi

In Duos Item Libros Dividitur: In priori potissima fundamenta, & principia moderni Probabilismi intrinseca exactè, & accuratè examinata multipliciter evertuntur, & non esse verè principia, ... In posteriori verò eundem cum modernis Decretis Pontificiis multiplici argumento ... ubi multa de ultimi ...

Camargo, Ignacio de

[S.l.], 1702

Articulus XIII. Sovitur argumentum quartum ex libertate temerè judicandi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94767](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94767)

nimis eruditus, & pius

153. Accedit, quòd Terillus juxta principia sua id ipsum affirmare, consequenter teneatur, etiam dum error fidei oppositus, apparet verosimilis infideli, aut hæretico, quamvis veritas Religionis Catholicæ appareat ipsi verosimilior. Sanè, si nemo assentiens errori, qui verosimilior apparet, peccat, aut est imprudens, ut toties Terillus affirmat, nemo etiam peccabit, dum assentit errori, qui apparet absolute verosimilior; quia secundum Terillum, & Recentiores non solum assentiri parti probabiliori, aut verosimiliori, prudentia est, & omni culpa vacat, sed etiam assentiri parti minus probabili, minusque verosimili, dummodò verè sit verosimilis, & probabilis. Possè autem errores fidei contrarios apparere absolute probabiles, ac verosimiles, quomodo negabit Terillus, quandoquidem supponit, & affirmat expressè possè apparere, etiam probabiliores, ac verosimiliores, etiam ei, cui mysteria Religionis Catholicæ sufficienter sunt prædicata?

154. Modò sic nobis licet inferre: igitur infidelis, qui non assentit veritati Catholicæ, sed illi potius positivè dissentit, quandiù error contrarius verosimilis sibi apparet, etsi minùs, quàm veritas Catholica, non solum excusabitur ab infidelitate, sed etiam ab omni imprudentia. Quæ sequela infallibilis, & evidens omnino est; cum tamen consequens quartum articulum ab Innocentio XI. damnatum, & aliquid absurdius contineat. Porro articulus ille sic habebat, *Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens ductus opinione minùs probabili*: ampliùs autem est, procul dubio ab omni imprudentia excusari.

Hæc modò cursim adnotasse, sufficiat, ut Lector faciliè præcognoscat, & adnotet, cujus naturæ sit radix illa, quæ germina talia producit.

ARTICULUS XIII.

Solvitur agumentum quartum ex libertate temerè judicandi.

155. **E**X hoc capite etiam Recentiores validissimè, ut judicant, contra nostram sententiam arguunt.

§. I.

Argumentum proponitur.

NEmpè, qui temerè judicat proximum, ideò imprudenter, & injustè agit, quia liberè opinatur, & credit objectum, pro quo habet leviora fundamenta, aut saltem non graviora, quàm pro contrario; tum, quia si fundamenta ad opinandum malum de proximo graviora forent fundamentis contrariis, non peccaret opinans, vel imprudenter non judicaret, attento saltem fundamento intrinseco; tum, quia obviis exemplis, & frequenti experientia constat: nam verbi gratia maritus zelotypus sæpè judicat malè de uxore sua ob levissimum aliquod indicium, vel apparentem tantum conjecturam, neque judicium temerarium deponit, quamvis, & uxor ipsa, & alii viri graves ostendant quasi ad oculum levitatem arrepti fundamenti, & argumenta proferant multò graviora pro innocentia ipsius uxoris: id ipsum patet etiam in Patrefamilias avaro temerè judicante de famulis, aut filiis: in inimico, & aliis innumeris. Evidens ergo est, possè intellectum flecti pro solo libitu voluntatis ad opinandum partem, etiam minùs sibi probabilem antecedenter ad actualem assensum.

156. Quòd si dicas, judicium ideò esse injustum, ac temerarium, quia voluntas ex aliqua passione; aut inordinatà affectione præcipitat sententiam intellectus, neque finit, illum attendere, & ponderare fun-

da-

damenta contraria:

Contra insurgit Terillus: nam sæpè homo temere judicans, audit, & ponderat rationes contrarias, sæpè ipsi nolenti occurrunt, sæpè illarum memoria, utpotè recens expositarum, est penitus inimpedibilis: & tamen intellectus ipsius adhuc persistit in iudicio concepto.

Contrà secundò: quia juxta solutionis doctrinam iudicium illud non foret temerarium intrinsecè, & per se, sed extrinsecè tantum, & per accidens, quatenus, licèt sit per se prudens, atque probabile, nihilominus prohiberi potest, donec aliqua peculiaris in contrarium examinentur, estò illorum examen necessarium non sit ad ferendum iudicium prudens intrinsecè, & naturà suà probabile. At argumentum factum procedit de iudicio, etiam per se, & intrinsecè temerario, & contra validissimas rationes, fortioraque argumenta in contrarium: ergo solutio adhibita non evacuat, immò nec tangit ejus difficultatem. Ita patet ad verbum Terillus.

Terill. dist. q. 9. n. 12. 13. & 16.

§. I I.

*Argumentum propositum innu-
mera, & ingentia probat
absurda.*

157. **H**oc argumentum, sicut præcedens, vel importunum est, vel nimium probat, atque adeò absolute nihil probat.

Porro, nisi contendat generaliter, neminem aliquando imprudenter, ac temere judicare, nisi qui opinatur objectum ex fundamentis proximè sibi levioribus, aut saltem non gravioribus fundamentis contrariis, inane proculdubio, & importunum argumentum est; nam si aliquando potest iudicium esse imprudens, ac temerarium, quantumvis concipiatur ex fundamentis proximè judicanti gravioribus, certè tota jam deficit argumenti efficacia,

neque ex indifferètia ad judicandum temerè, & injustè de proximo, concludi quidquam potest legitimè in favorem sententiæ Recentiorum.

Si verò generaliter Terillus velit (ut velle re ipsa videtur, & tenetur, ut diximus, si importunè non loquitur), nullum esse iudicium per se, & intrinsecè temerarium, imprudens, aut injustum respectu proximi, si concipiatur ex fundamentis proximè verosimilioribus, & ipsi judicanti gravioribus; ab omni veri specie argumentum exorbitat, immò ab omni sana doctrina, cum infinita probet absurda à nullo vero Theologo toleranda.

158. Quidni verò? An non temerè, & injustissimè judicaret per se, & seclusa qualibet particulari lege, qui propter propriam suam animi levitatem, aut vehementem aliquam passionem vulgaria quæque, & obvia undecumque prolata indicia, sine aliquo examine susci-peret, & ex illis optimum quemque firmiter apud se, & inhaesitanter damnaret? Numquid iudicia omnia hujus generis concepta ex fundamentis non solum urgentioribus, sed etiam certis apud judicantem, per se, & attento fundamento intrinsecò, vera prudentia sunt, verèque, ac per se probabilia? Nihil sanè imprudentius, improbabiliusve dici posset.

159. Sed, ut obviis exemplis, ad quæ Terillus provocat, rem conficiamus, ponamus virum illum ze-lotypum, qui sua passione excæcatus, ob indicia levissima, & nullius in se momenti, adeò firmiter credat uxoris innocentis crimen, ut non modò non æstimet, aut censeat verosimiliora, sed neque audire velit, aut attendere fundamenta gravissima, & urgentissima, quæ prorsus evacuare sufficerent totam admissi secleris suspicionem. Hoc aliquando posse, immò verò de facto sapiùs contingere, nemo opinor negabit. Quis autem erit, qui affirmare audeat, iudicium, in quo ille obstinatè persistit,

stit, nō esse injustum, ac temerarium, sed verè prudens, atque probabile per se, & attento fundamento intrinseco? *160.* Rursus, ponamus hominem pravam, qui virum Religiosum pium, ac probum, in quem malè est affectus, eo quod vitia ipsius immania, notamque turpitudinem increpaverit, incunctanter, ac firmiter damnet apud se ipsum, tanquam reum impudicitiae, non alio fundamento, nisi quia fortè audivit, aut vidit ipse, ingressum aliquando domum cujusdam foeminae non bonae famae, quin curaret scire, vel attendere, num mulier illa forsitan ægroret, & ad salutem animae suae præfatum Religiosum accerserit. Ecquis iniquum illum sic judicantem absolveret ab injustissima, ac insigni temeritate? Sanè P. Terillus absolvere tenetur, nisi doctrinā suam velit dammare, quia præfata judicia, & alia ejusdem generis nimis frequentia, quae facile produci possent, non concipiuntur ex fundamentis apud judicantes levioribus, sed proximè gravioribus, aut etiam certis: ergo, seclusa quavis accidentali prohibitione, per se, & attento fundamento intrinseco, verè sunt probabilia, & secundum prudentiae legem, si vera est Terilli doctrina. At si probari hæc nequeat, non pariter probatis memoratis judiciis, nemo cordatus sit, qui non illam confestim damnet, ac reprobet, nisi totus ego desipio.

161. Adde (quod est magnopere notandum, & animadversione dignissimum), Terillum in hoc argumento, & ceteros Recentiores ex ipso, nimis apertè consequentiā deferre, & suae propriae doctrinae oblivisci. Porro, si nemo temerè judicat, dum judicat ex fundamentis proximè sibi verosimilioribus, quia judicium omne conceptum ex fundamentis apud judicantem gravioribus, ac verosimilioribus, quomodo cumque tandem concipiatur, per se, & attento fundamento intrinseco,

prudens est, ac verè probabile; nemo unquam temerè judicare dicitur, etiam dum judicium efformat ex fundamentis verosimilibus, quamvis sint minùs verosimilia, levioraque fundamentis oppositis: quia juxta Recentiores Probabilistas non modò licet juxta prudentiae leges opinari probabiliora, sed etiam aequè, aut minùs probabilia: ergo omne judicium quomodolibet efformatum, ex fundamentis etiam minùs verosimilibus, erit per se, & intrinsecè verè prudens, atque probabile. Cum verò nullum sit absolute possibile judicium non conceptum ex fundamentis verosimilibus judicanti, concluditur infallibiliter in principiis Terilli, & Recentiorum, nullum prorsus esse possibile judicium temerarium, & imprudens saltem per se, & attento fundamento intrinseco. Quid ergo objiciunt nobis intellectus potentiam, aut libertatem, ad temerè de proximo judicandum?

162. Sed vide precor, Lector, præter inefficaciam, & importunitatem argumenti, in quam doctrinam Probabilistae, vel inviti labi cogantur. Vide, quò tandem ducat agendi regula, quam designat benignus Probabilismus. Numquid hæc non est illa vulgaris aliquorum existimatio (à nullo tamen D. Catholico scriptis hucusque vulgata præter illum ibidem memoratum Probabilismi nuperum Apologistam, cujus verba dabimus infra), qua sua cuique opinio utcumque, & undecumque concepta sit, dicitur recta regula operandi, juxta quam nemo agens peccare possit? Profectò non apparet in quo ab illa assertione, seu delirio, differat, vel levissimè, doctrina hæc, quam ex argumento Terilli, aliorumque Probabilistarum legitimè concludimus, ut vidisti. Qualis sit verò præfata assertio, ut nemo nō cognoscere possit, sufficiunt ea, quae dicta sunt per totam controversiam secundam, & multò fusiùs, Deo fa-

Infra controvers. 7. a. 4. §. 4.

vente, demonstrandum est suo loco. Adeo non possunt acuti Recentiores Probabilissimum suum occultare, etiā dum optimis indumentis tota industria, & studio, tegere ipsum, ac vestire procurant. Sed vestimenta omnia, quantumcumque subtiliter contexta, facillē detrahemus, ac proscindemus, ut à nemine ultrā vestiri possit, aut vel myopis oculis obtegi valeat.

§. III.

Argumenti solutio.

163. **D**icendum ergo est, neminem unquam temerē judicare, eò quòd iudicium efformet ex fundamentis pro priori ad assensum minus sibi verosimilibus, alioquin ipse iudicans suam videret actu, & agnosceret temeritatem, proindeque (quod alii jam scitē adnotarunt) proximo nō inferret injuriam. Nam qui suum proximum sic infamat, ut simul fateatur, & agnoscat, ipsum non nisi temerē infamari, reverā non tam proximo, quā sibi ipsi nocet, ac detrahit, proximo nanque, vel nullum infert damnum, vel si quod infert, statim etiam reparat, aut potius simul; unde iudicium illud, vel nulla erit injuria, vel erit simul injuriæ satisfactio; quod tamen est evidenter falsum. Sanē nemo invenietur temerē iudicans, qui rogatus fateatur aliquando, se pro priori ad iudicium suum invenisse, graviora fundamenta ad opinandum bene de proximo, voluisse tamen liberē malē opinari ex fundamentis levibus, aut levioribus. Quin immò solet frequentius contingere, ut quò magis quis temerē, ac injustē proximum iudicat, eò iudicio suo firmitus, ac tenacius adhæreat, adeoque ex fundamentis multò apud se gravioribus, aut etiam certis, ut obviis posset exemplis comprobari, nisi res foret satis ipsā experiētiā nota.

164. Igitur, qui temerē iudicat,

ideò imprudenter, & injustē agit, quia re non satis examinata, nec maturē perpensis circumstantiis ipsius, ex levitate animi, ex odio, aut ex alia passione, quando deberet saltem iudicium suspendere, temerē, ac inconsideratē præcipitat intellectus sententiam, per quam apud se damnat, & reum absolutē pronuntiat eum, quem fortē posset, ac deberet, ut justum, & infontem absolvere, si rem maturius considerasset, & attendisset, ut oportebat, ad fundamenta utriusque partis. Id utique per se loquendo, & seclusa quacumque particulari prohibitione, manifestam præsefert imprudentiā, temeritatem, & injustitiam; quis nanque iudicem, qui ex invidia, aut ex odio, ex aliāve affectu inordinatā, ita se gereret in iudicio externo, imprudentem non diceret, & injustum?

165. Nec refert, quòd sic temerē iudicanti sapē veniant in mentem pro parte oppositā, sapē etiam ab aliis proponantur argumenta, & motiva ex se multò graviora: quia, licet talia reverā sint, taliaque ab ipso iudicari deberent, de facto tamen talia non ipsi apparent, sed parvi potius, aut nullius momenti, eò quòd intellectus in sua obsecratione persistens, ad illa non attendat, neque penetret, ut oportet. Mirum nanque quantum præiudicet pravius voluntatis affectus ad faciendum de rebus æquum, aut iniquum iudicium, ut experientia ipsa cuique testatur: *Non enim similiter iudicium reddimus, cum dolemus, & cum letamur, & cum diligimus, & cum odimus*, ut sapienter agebat Aristoteles. In hoc ergo consistit imprudentia, & iniquitas temerē iudicantis, non verò in hoc, quòd iudicet pro suo libito, quod minus verosimile sibi apparet.

166. Videri potest D. Angelicus, ubi agit de causis temerē iudicandi, ejus tres potissimum refert, quæ quidem omnes temerarium iudicium eatenus inducere possunt, quatenus faciunt, ut intellectus faci-

Philosoph.
1. Rhetor.
1.

S. Tho. 2. 2.
9. 60. 2. 3.

cile decipiatur circa objectum sibi propositum, ipsum videlicet apprehendendo aliter, ac merentur fundamenta utrinque occurrentia. Nullibi tamen recurrit S. Doctor ad potestatem liberam voluntatis, ut flectat intellectum in eam partem, quæ sibi apparet minus probabilis.

Et per hæc patet etiam solutio ad ea, quæ Terillus reposuit adversus solutionem ibi insinuatam, quam constat esse veram, & rectam.

ARTICULUS XIV.

Solvitur argumentum quintum: ubi qualiter in meliorem partem dubia aliorum facta, vel dicta interpretari semper debeamus?

167. **H**Uic questioni occasio- nem dedit Glossa in illud Apostoli ad Romanos 14. *Qui non manducat, manducantem non judicet*, ubi sic ait, *Dubia in meliorem partem sunt interpretanda*. Desumpta verò fuit Glossa illa ex Augustino lib. 2. de sermone Domini in monte. 28. qui de temerario iudicio ad illa verba Matth. 7. *Nolite judicare, & non judicabimini*, copiosè differens, ac sapienter, sic loquitur, *Hoc loco nihil aliud nobis præcipi existimo, nisi ut ea facta, quæ dubium est, quo animo fiant, in meliorem partem interpretemur*. Quæ certè est resolutio perquam æquissima, & apprimè rationi consentanea.

§. I.

Argumentum conficitur.

168. **E**X illa verò contra sententiam nostram sic argueretur. Præceptum prudens, ac rationale, quale omne divinum est, connotat, aut supponit in subditis veram indifferentiam, & libertatem ad ipsius observationem; quod est principium celebre, ac frequens apud SS. Ecclesiæ Patres, ex quo evidenter colligunt, ac tumentur adversus Ethnicos, & Sectarios verè creati ar-

bitrii libertatè, potissimum verò Augustinus contra Hæreticos Manichæos. At Christus Dominus in Evāgelio non modò prohibet dubia aliorum facta, maximè quoad internam voluntatem, & intentionem, in malam partem interpretari, sed etiam nobis præcipit, interprete Augustino, interpretari in meliorem partem: hoc est, non solum prohibet, ne ex malo animo facta esse credamus, sed etiam nobis præcipit, ut ex bono procedere determinatè judicemus. Ergo in dubio de bona, vel mala intentione operantis, liberum nobis absolutè est utrumlibet extremum opinari; aliàs præceptum Domini implere liberè non possemus, quod blasphemum foret asserere.

169. Nec recurrere hic licet ad mediatam, aut indirectam tantum libertatem relatè ad alterum ex prædictis extremis. Nam contra insurgit P. Esparza: quia hoc esset præceptum Evangelicum ex nostro cerebro interpretari contra legitimum sensum ipsius, & absque aliquo fundamento. Quare pari jure liceret alia præcepta Dei, verbi gratia, præceptum non occidendi, vel non mæchandi, interpretari de libertate proxima in ordine ad motiva, vel circumstantias, quæ inducunt proximam possibilitatem mæchandi, aut occidendi, ita ut ea supposita, nulla superest libertas ad occidendum, vel ad mæchandum. Certè præcepta hæc non aliter respiciunt objectum suum, neque alio lata sunt tenore verborum, ac præceptum non temerè judicandi. Sequelam verò nullus admittet Theologus, aut tolerabilem reputabit.

§. II.

Resolutio questionis ex D. Thoma secundum Cajetani expositionem.

170. **H**Ujus argumèti solutio dependet absolutè ex quæ-

L 2 stio-